

Stockholms
universitet

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap
Avdelningen för genusvetenskap
Genusvetenskap III
HT11

Synliggörandet av sexköparna i dagens Sverige

En diskursanalys

(Arelas Hantverk, 2009)

Författare: Angelika Aniol Björfäll
Handledare: Jenny Björklund
Seminariebehandlad: 12-01-2012

Sammanfattning

Det finns mycket information om de som prostituerar sig och *prostitutioner*, men sexköparna är inte synliga på samma sätt. Huvudsyftet med uppsatsen är att synliggöra sexköparna i dagens Sverige. Det har gjorts genom att undersöka diskursen kring dem. Studien har även tre delsyften:

1. Åskådliggöra de sexköpare som *finns*
2. Påvisa att utbudet av prostitutioner beror på efterfrågan
3. Belysa maktaspekten

Uppsatsens material består i huvudsak av böcker publicerade mellan 2005-2011 och diskursanalys har använts som metod för att undersöka dem närmare. Studien kretsar delvis kring maktaspekten i förhållande till prostitutioner. Den åskådliggör även hur diskursen kring sexköparna är inkonsekvent, i förhållande till *verkligheten*, då diskursen osynliggör andra sexköpare, förutom män.

Nyckelord: *diskurs, kön, genus, prostitution*, sexköp*, Sverige, makt, efterfrågan/utbud*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syften och frågeställningar	3
2. Teoretisk bakgrund	3
2.1 Centrala begrepp	3
2.2 Diskurser	5
2.3 Makt	6
3. Metod	7
3.1 Material	8
3.2 Tolkningar	10
4. Analys	11
4.1 Genusaspekten	13
4.2 Inte homogen grupp	14
4.3 Maktaspekten	16
4.4 Drivkrafter	19
4.5 Sexualitet	20
4.6 Förändringspotential	24
5. Reflektioner	26
6. Avslutande diskussion	27
6.1 Åskådliggöra de sexköpare som <i>finns</i>	28
6.2 Utbudet beror på efterfrågan	29
6.3 Belysa maktaspekten	29
6.4 Framtida forskning	30
Referenser	32
Tabell 1	35
Tabell 2	36

1. Inledning

I Sverige antogs sexköpslagen 1999 då sexköp blev straffbart med böter eller fängelse upp till sex månader för sexköparna, utan repressalier för de som prostituerar sig (Riksdagskansliet, 2008). Lagens fokusering på sexköparna skulle även kunna ha ändrat fokus i publicerade böcker kring *prostitutioner* (se *Centrala begrepp*, s. 5), från de som prostituerar sig till sexköparna, men så har inte skett (Pettersson & Tiby, 2008).

De som prostituerar sig tycks kontinuerligt behöva stå till svars för sina *val* medan sexköparna går fria från närmare granskning utan att de tvingas motivera sina handlingar och bakomliggande drivkrafter (Forsman & Korsell, 2008). De här tankarna har lagt grunden till uppsatsen som har mynnat ut i en diskursanalys kring sexköparna i dagens Sverige. För att påvisa en av många diskurser som finns kring sexköparna analyserar den här studien publicerade böcker, framförallt från 2005-2011, utifrån *hur* de porträtterar sexköparna. Representationerna av sexköparna i diskursen har blivit grundstommen i analysdelen där de mest framträdande representationerna har bildat sex teman: *Genusaspekten*, *Inte homogen grupp*, *Maktaspekten*, *Drivkrafter*, *Sexualitet* och *Förändringspotential*.

1.1 Bakgrund

Jag uppfattar sexköparna som anonyma personer som det varken talas om eller med i TV, debatter, dagspress eller böcker och det är en av anledningarna till att synliggöra sexköparna i dagens Sverige. De som prostituerar sig sätts i fokus vad gäller allt från *fritt val* till stigmatisering och utfrysning från samhället samtidigt som sexköparna förblir osynliga (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008). Pettersson och Tiby (2008) beskriver i sin rapport hur sexköparna tycks vara osynliga: ”Vi har sett att denna studie reproducerar och förstärker bilden av prostitution som en företeelse som sker i marginalen av samhället där kvinnor som själva är marginaliserade [...] säljer sexuella tjänster till förhållandevis konturlösa män” (s.232-234). De som prostituerar sig tycks vara i fokus, samtidigt som sexköparna är anonyma personer (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008). Pettersson och Tiby (2008) konstaterar:

Säljaren behöver synliggöra sig, exponera sig som säljare, för att få kunder. För presumtiva kunder gäller att de bör vara osynliga, [så] oexponerade som möjligt, i synnerhet under ett straffhot som börjar redan vid köp av sexuella tjänster. Kriminaliseringen skulle kunna vända fokus från säljaren till köparen. Att så inte skett [...] visar vår studie. Inte heller återfinns ett intresseskifte från säljare till köpare, åtminstone inte i media [...]. (s.229)

Vid sexköpslagens utformning var det statens strävan att fokusera på efterfrågan, och då majoriteten sexköpare består av män, som köper sex av kvinnor, framhölls även jämställdhetsskäl för att klubba igenom lagen (Prostitutionsenheten, 2009). Det är logiskt att efterfrågan styr utbudet vad gäller allt från mat, böcker, kläder, leksaker och resor till sexköp. Med sexköpslagens utformning som utgångspunkt, borde mer resurser ha lagts på sexköparna i form av forskning och förebyggande arbete. Sexköpslagen utgår ifrån att prostitutioner inte gynnar människorna i ett demokratiskt samhälle (Prostitutionsenheten, 2009). Därför borde fokus ligga på förebyggande arbete vad gäller attityder och normer, men framförallt på att kväva efterfrågan som styr att ett utbud överhuvudtaget existerar.

För att få en uppfattning om hur det ser ut i Sverige vad gäller publicerade texter som behandlar sexköparna se Tabell 1 (s. 35). En enkel sökning i SUB:s (Stockholms universitetsbiblioteks) databas på ordet ”prostitution” gav 875 träffar medan en sökning på ordet ”sexköp*” (asterisk (*) har använts för att få med alla ändelser vid sökningarna) gav 18 träffar (s. 35). Antingen kan sökningarna tolkas som oväsentliga, eller så kan de tydas som en indikator på vilket fokus diskurser kring prostitutioner har. Om intresset kring sexköparna varit större än det är, angående beteendemönster och bakomliggande drivkrafter, skulle säkerligen fler texter finnas om dem. Dock bör det nämnas att sökningen på ”prostitution” fick träffar även på engelska titlar vilket ger en högre träffsiffra än vad som annars hade varit fallet med endast svenska titlar. Anledningen till att SUB och KB (Kungliga biblioteket) har använts för att hitta material till studien är på grund av att jag studerar i Stockholm och de är lättillgängliga bibliotek för mig.

De publikationer som enbart koncentrerar sig på sexköparna är i princip obefintliga, vilket kan jämföras med de publikationer som fokuserar på de som prostituerar sig där det finns betydligt mer dokumenterat (Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008). Vid sökningarna efter svenska publikationer, som ägnar sig uteslutande åt sexköparna, har jag fått gå tillbaka i tiden till åren innan sexköpslagen antogs.

Könsköparna (Sandell, Pettersson, Larsson & Kuosmanen) publicerades 1996 och är en bok som används, och refereras till, än idag (Kulick, 2005; Strufve, 2011) och har tagits med i analysdelen. Det finns en tydlig kunskapslucka kring sexköparna, vilken blivit synligare i arbetet med den här uppsatsen.

1.2 Syften och frågeställningar

Uppsatsens huvudsyfte är att synliggöra sexköparna i dagens Sverige. Studiens tredelsyften är:

1. Åskådliggöra de sexköpare som *finns*, men som utesluts ur diskursen
2. Påvisa att utbudet av prostitutioner beror på efterfrågan
3. Belysa maktaspekten i förbindelsen mellan sexköpare och de som prostituerar sig

Frågeställningar som följt med i analyserandet av de publicerade texterna har varit: Hur talas det om sexköparna och är de personer som ges agens? Om de är *könade* personer, finns det fler än ett eller två *kön* representerade? Ses sexköparna som att de är i behov av hjälp eller ligger fokus på att sexköpslagen bör avskaffas? Fokus har varit på återkommande teman i *hur* sexköparna framställs och de teman som nystats fram har lagt grunden för analysen.

2. Teoretisk bakgrund

Den teoretiska delen inleds med att förklara uppsatsens centrala begrepp och hur de används. Därefter kommer ett avsnitt som handlar om diskursteori. Den sista delen tydliggör hur makt och diskurser är relaterade och hur den relationen kan se ut.

2.1 Centrala begrepp

Utgångspunkten i diskursanalysen är den genusvetenskapliga, vilket bland annat innebär att den utgår ifrån att *kvinna* och *man* inte är något en föds till utan något en blir, precis som Simone de Beauvoir (1949) fastställde i sin bok *Det andra könet*. Om jag skulle gå med på att diskutera *kön* som något *naturligt* så måste jag först bestrida att det i sådana fall enbart skulle finnas två *kön*. I Sverige föds det cirka 10 barn per år där det inte med säkerhet kan fastställas om de har en *snippa* eller *snopp* (Medscinet, 2003). De föds istället med *intersex* som kan förklaras som ett ”mellankön” (Medscinet, 2003). Att människor föds med *intersex* visar tydligt att det finns fler än två *kön*, jag menar dock att det inte skulle göra någon skillnad eftersom *kön* i sig är en konstruktion och inte hade existerat om det inte vore för språket och diskursen kring vad *kön* är.

Judith Butler (2007) har skrivit om performativitet, *genus* och *kön*. Med performativitet menar Butler (2007) att människor kan liknas vid karaktärer i ett skådespel där människor måste utföra handlingar på ett visst sätt för att kunna bli tilldelade ett *genus* av omgivningen. *Genus* förstås som det sociala *könet*, det som

inte har med snippa eller snopp att göra utan handlar om våra föreställningar om hur *kvinnor* och *män* ska se ut och bete sig. Eftersom *kön* och *genus* är konstruktioner kan det tyckas begränsande att hålla sig till två *genus* när möjligheterna är oändliga (Butler, 2007). Butler (2007) förklarar: ”Kroppar kan inte sägas ha någon beteckningsbar existens innan de markeras med genus; därför inställer sig frågan i vilken mån kroppen *blir till* i och med genusmarkeringen” (s. 58). Själva *kroppen* är alltså en konstruktion i sig och uppfattas som *kropp* på grund av språket och diskursen om *kroppar*. När jag talar om *kvinnor* eller *män* så talar jag om dem utifrån förståelsen att *kön* och *genus* är sociala konstruktioner som kan konstrueras annorlunda, om betydelse och innebörd ändras eller byts ut helt.

Verklighet, värld/världar, fria val, frivillighet och objektivitet är ytterligare exempel på ord som inte existerar utan att först konstrueras med hjälp av språket och diskurser där orden inkluderats, jag har därför valt att kursivera de här orden i uppsatsen. Jag kursiverar dem, eftersom jag exempelvis frågar mig om något *val* kan ses som ett *fritt val* på grund av att alla människor föds in i strukturer och diskurser som formar vad som är möjligt eller ej vad gäller tankar och beteenden.

I studien kommer jag använda mig av begreppet *sexköpare*, eftersom ordet är det mest använda i den litteratur jag analyserat (Dodillet, 2009; Eek, 2005; Evertsdotter, 2010; Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Skaldeman, 2008). Andra ord jag stött på är *könsköpare* (Sandell et. al., 1996), *köpare* (Eek, 2005), *kund* (Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Östergren, 2006), *sexkund* (Forsman & Korsell, 2008), *prostitutionskund* (Forsman & Korsell, 2008), *torsk* (Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Skaldeman, 2008) och *betalande älskare* (Evertsdotter, 2010). Jag har i största möjliga mån använt *sexköparna* i pluralform, för att ytterligare förstärka att det inte finns *en* sexköpartyp.

Generellt kommer jag använda mig av verbet *prostituera*, exempelvis någon som *prostituerar* sig, för att beskriva en person som får ersättning för sexuella tjänster där betalningen inte behöver vara i pengar utan kan ges i form av husrum, kläder, mat, telefonkort, resor, droger eller liknande. Anledningen till att jag inte kallar de som prostituerar sig för *prostituerade* är på grund av min position i frågan där jag anser att ordet *prostituerad* konnoterar ett tillstånd som en alltid befinner sig i vilket blir missvisande. Jag ser inte heller att sex skulle kunna bli ett *arbete* jämförbart med andra arbeten (Ekman, 2010) och kommer därför inte att använda orden *sexarbetare* eller *sexsäljare*. Jag uppfattar sex som något ömsesidigt vilket inte kan köpas (Ekman, 2010; 1000 Möjligheter, 2011), hur kapitalistisk samtiden än är.

I stället för *prostitution* kommer jag använda mig av begreppet *prostitutioner* (Pettersson & Tiby, 2008) för att belysa att prostitution är mångfacetterad och inte endast består av den synliga gatuprostitutionen som sker på exempelvis Malmskillnadsgatan i Stockholm (Skaldeman, 2008). Under jämställda och jämlika förutsättningar skulle det eventuellt kunna diskuteras om prostitutioner kan ske under jämställda och jämlika villkor. Samtidigt kan inte maktaspekten frångås vid prostitutioner, även i den bästa av världar. De som har ekonomiska medel har makt, och ofta en position i samhället som är högre än den utan pengar, därför går det inte att ha prostitutioner där sexköpare och de som prostituerar sig är jämställda och jämlika (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Skaldeman, 2008). Inom prostitutioner finns det fler aspekter än den rent ekonomiska, men de tas inte upp här.

För att förtydliga, när det i uppsatsen står *publicerade texter, publikationer, texter, litteratur* och så vidare, så är det olika typer av böcker orden syftar till. Dessa böcker består av avhandlingar, utredningar/rapporter, debatterande och självbiografiska texter. Det är dessa böcker som avses, trots att olika ord använts för att beskriva dem.

2.2 Diskurser

En diskurs är den samtalsordning som finns inom ett ämne och samtalsordningen påverkas i sin tur av var en befinner sig och under vilken tid (Foucault, 1969; Börjesson, 2003). Neumann (2003) beskriver diskurser som ”praktiker som systematiskt formar de objekt om vilka de uttalar sig” (s. 17). I den här diskursanalysen kan en se sexköparna som objekten som formats. Jørgensen och Phillips (2002) ser på diskurs som en idé, idén om att språket är konstruerat efter vissa specifika mönster som människor följer när de deltar i sociala sammanhang. Här är tre olika exempel på hur en diskurs kan beskrivas och det blir tydligt att exakt konsensus inte råder kring vad en diskurs är och hur den bör analyseras.

Oavsett en texts ursprung, huruvida den återfinns i en skvallertidning, dagstidning eller i en vetenskaplig publikation, så har den anspråk på att säga något om *verkligheten* (Börjesson, 2003; Jørgensen & Phillips, 2002). När en tänker på texter och deras betydelse kan en tänka på dem som något som är konstruerat, men som samtidigt konstruerar (Börjesson 2003; Neumann, 2003). Texter befinner sig mitt i det som kallas *verkligheten*, samtidigt som de föreställer och konstruerar *verkligheten*. På liknande sätt representerar diskurser *verkligheten*, samtidigt som de föreställer *verkligheten*.

Världen/världar skapas genom att diskurser väljer vad som ska betonas och skildringarna är selektiva (Börjesson, 2003). Diskurser kan liknas vid talordningar som sätter gränser för vad som accepteras som *sanning*, samtidigt som de visar vad som inte är socialt möjligt att säga eller göra (Börjesson, 2003). Börjesson (2003) beskriver diskursanalysens utgångspunkt som att världen tolkas genom ett ”kulturellt schabloniserande raster” (s. 25). Det kan förklaras som att de svenska sexköparna tolkas genom de stereotypiseringar som finns om dem, vilka samtidigt bidrar till att konstruera sexköparna på ett visst sätt. Diskursanalysens startpunkt är att en förståelse av *verkligheten* alltid sker via språket, men det som skapas i språket kan aldrig vara *verkligheten* per se (Jørgensen & Phillips, 2002). Snarare består språket av representationer som i sin tur representerar *verkligheten*. *Verkligheten* kring vad sexköparna är i dagens Sverige, kan aldrig hittas utanför diskursen om sexköparna. För att få en insyn i *vad* sexköparna *är* blir diskursanalysen ett användbart verktyg i den här studien.

2.3 Makt

Michel Foucault förknippas ofta med diskursteori och hans syn på relationen mellan makt och vetande inspirerar många forskare än idag (Börjesson, 2003; Foucault, 1969; Neumann, 2003). Foucault (1969) menade att:

Ett vetande definieras slutligen av de möjligheter till användning och tillägnelse som diskursen erbjuder [...]. Det finns vetande som är oberoende av vetenskaperna [...], men det finns inte något vetande utan en definierad diskursiv praktik, och all diskursiv praktik kan definieras genom det vetande den utformar. (s. 217-218)

Med andra ord ansåg Foucault att den vetenskapliga diskursen lägger grunden för vad som ska uppfattas som vetenskap och vad som hamnar utanför. Diskurser hjälper människan att analysera situationer och omständigheter så att *världen/världar* uppfattas och förstås på ett visst sätt. Det här knyter an till maktaspekten där de som formar diskurser även påverkar hur människan reflekterar över exempelvis *vetenskap*. Diskurser hjälper människan att se vad som är sant och inte, genom att sätta gränser för vad som är tänkbart eller otänkbart och detta görs genom diskurser (Börjesson, 2003; Foucault, 1969). Vidare så uppmärksammade han vem som har en röst i samhället och vad den legitimiteten vilar på. Foucault talade om hur de sociala relationerna blir synliga i språket och att språket skapar olika kategorier (Neumann, 2003) som här exempelvis *prostitutioner* och *sexköpare*.

Enligt Jørgensen och Phillips (2002) är det diskursiva praktiker som bidrar till att skapa och reproducera ojämlika maktrelationer mellan sociala grupper. I denna

uppsats skulle prostitutioner och sexköp kunna ses som de diskursiva praktiker som det talas om. Det skulle kunna röra sig om en ojämlik maktrelation, eftersom det svenska samhället är uppbyggt kring konsumtion och den som konsumerar är den som har kapital. Konsumenten har makten att bestämma vad kapitalet ska spenderas på, således har en sexköpare utan pengar ingen makt (Skaldeman, 2008). Köps inte tillgången till en annan människas kropp kan det inte heller röra sig om en sexköpare.

Foucault såg på makt som en öppen fråga vid möten mellan människor angående vem som blir överordnad vem, och således bestämmer över den andres handlingar (Foucault, 1969; Neumann, 2003). Även om maktaspekten skulle kunna vara en öppen fråga i vissa möten är den inte förhandlingsbar i andra, och här instämmer jag inte med Foucaults teori som ger en förenklad bild av *verkligheten* vilken är mer mångfacetterad än vad som framhålls.

Pettersson och Tiby (2008) menar att makt finns hos dem som har möjligheten att definiera *verkligheten*. Att definiera något som *verkligt* får konsekvenser för hur diskursen kring ett ämne förstås. De som har tolkningsföreträde har makten att definiera vad som är normen och vad som ska stigmatiseras eller bestraffas. I Petterssons och Tibys (2008) studie är det informanterna de använt sig av som har tolkningsföreträde eftersom deras insikter format studien och resultaten. Således har informanterna i deras studie ett visst mått av makt i det sammanhanget.

3. Metod

Uppsatsen undersöker hur sexköpare presenteras i dagens Sverige. Diskursanalys har valts som metod, eftersom studien utgår ifrån publicerad litteratur för att hitta representationer av sexköparna. Valet av metod är motiverat eftersom människors uppfattningar om olika fenomen är förankrade i språket, som både styr och styrs av diskurser (Foucault, 1969). Det tycks då logiskt att söka svar på frågeställningarna i diskursen kring sexköparna. Däremot har det varit en öppen fråga vilken diskursanalysen skulle komma att fokusera på och materialet hade kunnat bestå av exempelvis filmer, dokumentärer, dagstidningar, olika former av media, statliga kampanjer, internetannonser eller publicerade texter. Valet denna gång hamnade på det sistnämnda eftersom diskursen har sökts i de böcker som finns kring ämnet. Forskning kring sexköparna är begränsad, vilket bidragit till att analysen utgår från en mer generell bild av svenska sexköpare, utan att tydligt redovisa skillnader mellan sexköpare.

Uppsatsen är förankrad i det perspektiv som var tongivande när den svenska

sexköpslagen utformades:

Bakgrunden till den svenska sexköpslagen är att staten numera vill lägga fokus på efterfrågan, i de allra flesta fall män som köper sexuella tjänster av kvinnor. I propositionen som föreslog en sexköpslag framhölls också jämställdhetsskäl. Man menade att för att jämställdhet ska kunna uppnås mellan män och kvinnor krävs att heterosexuell prostitution där främst män köper sexuella tjänster av kvinnor inte förekommer. (Prostitutionsenheten, 2008, s. 5)

Utgångspunkten i den här studien är således att sexköp är negativt för alla inblandade parter i prostitutioner. Ett av delsyftena med uppsatsen är att påvisa hur utbudet av prostitutioner hänger samman med efterfrågan. Därför blir det viktigt att kartlägga sexköpare, för att kunna besvara varför de efterfrågar en marknad av prostitutioner.

Publikationerna som analyserats utgår från tre perspektiv: funktionalistiskt-, feministiskt- och socialt interaktionsperspektiv. Den indelningen har inte gjorts av författarna utan jag har placerat in publikationerna i dessa fack. Det funktionalistiska perspektivet utgår från att sexuell tillfredsställelse inte kan ske inom ett parförhållande, utan *prostitutioner* blir ett nödvändigt komplement (Pettersson & Tiby, 2008). Om en anser att prostitutioner existerar på grund av ojämlikheten mellan kvinnor och män, där kvinnorna är underordnande männen och kvinnokroppen används som handelsvara, har det feministiska perspektivet anammats (Pettersson & Tiby, 2008). Enligt det sociala interaktionsperspektivet kan sexköparna ses som en social konstruktion där innebörden av vad sexköparna representerar varierar beroende av tid och rum (Pettersson & Tiby, 2008). För att se vilka perspektiv de olika publikationerna använder sig av, se Tabell 2 (s. 36).

3.1 Material

Studiens material utgörs av publikationer som utkommit efter att den svenska sexköpslagen blev verklighet 1999 (Riksdagskansliet, 2008), och texterna som analyserats är framför allt utgivna mellan 2005-2011. Boken *Könsköparna* (Sandell et. al., 1996) har inkluderats i materialet, trots att den utgavs innan sexköpslagen antogs. Det beror på att det är den enda bok som hittats vilken behandlar sexköparna exklusivt. Vid arbetets början var avsikten att fokusera på vetenskapliga texter och bortse från andra typer av publikationer, men då litteratur om *sexköparna* har varit begränsad utforskar studien mer generellt material. Materialändringen gör analysen mer mångfacetterad och jämför *hur* sexköparna porträtteras i olika typer av publikationer och söker efter teman som förenar eller särskiljer texterna.

Rapporter som lägger tyngd på människohandel för sexuella ändamål (Forsman & Korsell, 2008; Ribeiro, 2010) har också tagits med i analysen, då bilden av

sexköparna där inte skiljer sig från sexköparna i texter som fokuserar på andra prostitutioner. Det kan finnas många förklaringar till att sexköpare som hamnar mitt i människohandel hävdar att de varit ovetande om sammanhanget. Dels är straffskalan högre om det rör sig om sexköp av personer utsatta för människohandel, vilket kan resultera i att det finns motiv till att ljuga för polisen och för sig själv (Forsman & Korsell, 2008). Dels vet människohandlare vad de svenska sexköparna efterfrågar och gör sitt yttersta för att dölja människohandelsaspekten (Forsman & Korsell, 2008; Ribeiro, 2010). De sexköpande männen gör nämligen en tydlig skillnad mellan att köpa *frivilligt* sex och att hamna i en människohandelssituation där tvånget är centralt (Forsman & Korsell, 2008). Här eftersträvas det helt enkelt att de som prostituerar sig ger sken av att vara självständiga entreprenörer, och sexköparna spelar med, trots att de kanske har sina aningar att människohandel ligger bakom en del kvinnors situation (Forsman & Korsell, 2008; Ribeiro, 2010). Hur sexköparna kan skilja på *frivilliga* prostitutioner med de prostitutioner som innehåller aspekter av människohandel är diffust och egentligen kan de inte vara säkra på att den de betalar inte är utsatt för tvång (Ribeiro, 2010). Vissa sexköpare menar att om de möts av en positiv och glad attityd så ses det som tecken på att situationen inte har inslag av människohandel (Skaldeman, 2008). Sexköparnas inställning gör dem oförmögna att koppla ihop människohandel med tvång om att le och ge ett sken av njutning (Ribeiro, 2010). Westerstrand (2008) förklarar att: "[...] fenomenet trafficking [...] pekar på en omfattande likgiltighet från de män som köper sex med dessa kvinnor." (s. 367).

Publikationerna som analyserats har hittats via SUB:s och KB:s sökverktyg på orden "sexköp*" och "könsköp*", men sökningar har även gjorts på "prostitution*" då jag annars inte fått ihop tillräckligt med material till analysen. Andra publikationer har hittats med hjälp av referenslistor i lånade böcker. Material kring sexköparna har således hittats, men ofta har det rört sig om små kvantiteter av text i böcker om prostitutioner, vars fokus varit de som prostituerar sig. Publikationerna som använts i den här studien kan delas in i fyra huvudgrupper: avhandlingar, utredningar/rapporter, debatterande och självbiografiska texter. I analysen kommer dock en indelning att göras efter teman, oberoende av publikationstyp.

Studiens vetenskapliga texter består av Westerstrands (2008) och Dodilletts (2009) avhandlingar som har olika utgångspunkter angående sexköparna vilket speglar hur författarna ser på dem. De perspektiv som lyfts av Westerstrand (2008) är ett feministiskt- och socialt interaktionsperspektiv kontra ett funktionalistiskt perspektiv för Dodillet (2009). De utredningar/rapporter som har analyserats är

författade av Ribeiro (2010), Forsman och Korsell (2008) samt Pettersson och Tiby (2008) och de är väldigt samstämmiga i sina beskrivningar av sexköparna. De debatterande författarna Ekman (2010) och Skaldeman (2008) har en uppfattning om sexköparna som står i kontrast till Kulick (2005) och Östergren (2006) då de utgår från olika perspektiv att se på sexköparna. Även Eeks (2005) och Evertsdotters (2010) självbiografiska texter har analyserats och de talar om sexköparna utifrån egna erfarenheter. Vidare så har jag noterat om texterna har referenssystem och hur det i sådana fall ser ut, om texterna använt sig av intervjuer, statistik eller något annat, vad författarnas hållning gentemot sexköparna är där en ståndpunkt går att utläsa, hur sexköparna tituleras och huruvida de framställs positivt, negativt eller neutralt. För att en publikation ska analyseras här har minimikravet varit att den har en röst om sexköparna. Om rösten är författarens, någon som intervjuats eller refererats är av mindre vikt eftersom rösten fortfarande finns i publikationen och således upptas av diskursen kring sexköparna i publicerade verk.

3.2 Tolkningar

Det här avsnittet handlar om de tolkningar som gjorts av materialet, med diskursanalys som metod, och diskuteras närmare här. Analysen undersöker om det talas om sexköparna på samma sätt i de olika publikationerna och huruvida det råder konsensus i texterna kring sexköparna eller om det finns motstridiga meningar. Uppsatsen tittar på sexköparnas aktörskap och huruvida strukturer kring sexköparna på något sätt fråntar dem makt över sina liv, eller om de framställs som personer med agens. Studien kommer analysera *hur* det talas om sexköparna *när* det talas om sexköparna. Vidare kommer den titta på hur sexköparna är konstruerade, hur de blir till och på vilket sätt de uppfattas. En av diskursanalysens huvudpoängar är att analysera mening där mening skapas vilket Foucault menade var i språket (Foucault, 1969). Därför söks diskursen i publicerade texter. Diskursanalysen kommer oundvikligen ge makt till publicerade texter som inkluderats i uppsatsen och den aspekten är inte oproblematiserad då övriga källor samtidigt osynliggörs.

Donna Haraway (1991) talar om hur *objektivitet* är en västerländsk, manlig konstruktion och menar att det inte finns något som kan vara *objektivt*. I och med objektivitetens icke existerande har Haraway (1991) en egen modell som hon kallar för ”situerad kunskap” (s. 188). Den *situerade kunskapen* är på ett sätt ”feminismens objektivitet” (Haraway, 1991, s. 188) och den gör inte anspråk på att redogöra för *sanningen* eller *verkligheten*. Viktigare än att proklamera sin *objektivitet* vid en studie

är att erkänna ens utgångspunkt och *situerade kunskap* (Haraway, 1991) eftersom ens förutsättningar och historia kommer påverka allt ifrån studiens geografi och intresseområden till dess utförande och resultat. Därför menar Haraway (1991) att det inte vore *sanningsenligt* att proklamera en studies *objektivitet*.

Jag är genusvetenskapsstudent i Stockholm, uppväxt strax utanför Stockholm men de senaste åren har jag bott i diverse Europeiska länder samt i Australien. Allt som har med mitt liv, och min bakgrund, att göra påverkar uppsatsen på så sätt att jag aldrig kan bli *objektiv*. *Objektiv* i bemärkelsen att jag går in i den här diskursanalysen nollställd. Bara det faktum att jag har en åsikt om sexköpslagens vara eller inte vara, och att jag ser på sexköp som något destruktivt, påverkar vad jag ser och hör i de debatterna. Uppsatsens utgångspunkt är att sex inte kan köpas (Ekman, 2010; 1000 Möjligheter, 2011) och även om det här är en diskursanalys som undersöker publicerade texter så kan min utgångspunkt ha påverkat vad jag uppfattar. Det här är inget jag kan komma ifrån helt, men medvetenheten jag har om min *situerade kunskap* gör mig förhoppningsvis mer observant. Kanske blir jag mer uppmärksam på att det jag ser i diskursen kring sexköparna är en sak, medan en person med en annan *situerad kunskap* eventuellt skulle ha lagt fokus på helt andra teman.

4. Analys

Sexköparna är en stor grupp i samhället, särskilt i förhållande till de som prostituerar sig (Prostitutionsenheten, 2008). I förhållande till sin storlek, är de dock en ytterst anonym grupp (Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008). När sexköparen sätts i fokus, borde det samtidigt leda till att normer om *genus* och synen på sexualitet ifrågasätts (Pettersson & Tiby, 2008), eftersom prostitutioner oftast tycks involvera män som köper kvinnor. Det är viktigt att synliggöra genusaspekten för att kunna dra paralleller mellan andra områden där förhållandet mellan kvinnor och män inte är jämställt. Sexköparnas motiv har inte varit en prioriterad fråga och kan vara en av anledningarna till att gruppen behållit sin anonymitet utan att få sina beteenden ifrågasatta eller uppmärksammade (Forsman & Korsell, 2008). Dock finns det undantag som till exempel ”Bordellen i Almedalen”, där *1000 Möjligheter* (tidigare *Järfälla Tjejjour*), tillsammans med en PR-byrå och Länsstyrelsen under Almedalsveckan år 2010, satte fokus på sexköparna. *Bordellen i Almedalen* (2010) uppmärksammade att var 13:e svensk man har köpt sex, och provocerade med att fråga de passerande om de var en av dem genom den broschyr som delades ut.

Forsman och Korsell (2008) menar i sin rapport att efterfrågan måste attackeras för utan den skulle det inte finnas något utbud.

I början av diskursanalysen var det oklart om det skulle röra sig om en diskurs, flera, eller en överordnad diskurs med några mindre, överlappande diskurser. Studien har dock funnit en diskurs, där representationerna av sexköparna varit relativt samstämmiga publikationerna emellan. De få undantag jag funnit har jag uppfattat som just undantag och därför har det inte rört sig om flera diskurser. I analysen talas det om en diskurs, och de representationer som texterna ger av sexköparna har lagt grunden för de teman som tas upp.

Att olika *verkligheter* upprätthålls genom ett kontinuum av upprepningar är en central poäng i diskursanalyser (Neumann, 2003). Upprepningar och bekräftelse, eller frånvaron av upprepningar och bekräftelse, gör att vissa diskurser överlever tid och rum medan andra är mer mottagliga för förändring. I den här diskursanalysen är det framförallt sex teman som varit centrala i majoriteten av de publikationer som undersökts:

- 1) Genusaspekten
- 2) Inte homogen grupp
- 3) Maktaspekten
- 4) Drivkrafter
- 5) Sexualitet
- 6) Förändringspotential

Analysen kommer fokusera på de sex temana utifrån representationer som förenar texterna. Varje tema introduceras med ett citat vilket syftar till att öppna upp tankeverksamheten kring temat. Temat om makt går ihop med temana om drivkrafter och sexualitet, men jag har ändå gjort en poäng av att särskilja dem här, för att på ett tydligare sätt kunna jämföra dem sinsemellan. I slutet av varje tema kommer avvikelser från de dominerande representationerna att redovisas i de fall där avvikelser framkommit och allra sist kommer en sammanfattning av temats centrala punkter. Diskursanalysen tydliggör att diskursen kring sexköparna styr över vad som ses som sexköpare och vad som inte kvalar in i diskursen.

4.1 Genusaspekten

Då de flesta sexköpare är män som betalar kvinnor för deras sexuella tjänster, stärker sexköpslagen kvinnors rättigheter och förhindrar att de av ekonomiska eller andra skäl tvingas sälja sina kroppar till män med ekonomiskt övertag. (Skaldeman, 2008, s. 131)

I majoriteten av publikationerna är sexköparna *män*, och eftersom det oftast inte förklaras närmare eller ifrågasätts har sexköparna som *män* konstruerats som ett faktum (Evertsdotter, 2010; Kulick, 2005; Östergren, 2006). Exempelvis används ”sexköparen” eller ”köparen” och det är underförstått att det är en *man* eftersom orden ”han”, ”hans”, ”man” eller ”mannen” är inbakade i meningarna. I ett fåtal texter får en reda på att författarna är medvetna om att det finns *kvinnliga* sexköpare, men förklaringen är att det är ett dolt fenomen och betydligt ovanligare än manliga sexköpare (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008). Kvinnliga sexköpare är alltså inget författarna lägger energi på, utan generellt är det de manliga, heterosexuella sexköparna som texterna avser (Eek, 2005; Evertsdotter, 2010; Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008; Östergren, 2006) i första hand och i andra hand har det handlat om män som köper sex av män (Eriksson & Knutagård, 2005).

Att kvinnor kan köpa sex av kvinnor framgår inte som en möjlighet, och blir således en konstruerad omöjlighet. Eftersom språket konstruerar *verkligheten* blir det svårare att tänka sig sexköparna som något annat än *män*, eftersom den dominerande representationen av sexköparna ser ut så i de analyserade texterna. Det här resulterar i att när det talas om *sexköparna* i analysen, utan att de *könas*, är det *män* det talas om. Det beror på att det är de manliga sexköparna som är representerade i texterna, och inte de *kvinnliga* eller några andra.

Temat för Eeks (2005) bok är heterosexuell prostitution och av alla sexköp i Sverige är 90 procent heterosexuella, där säljarna är kvinnor och köparna män, samtidigt som 99 procent av sexköparna är män. Det finns kvinnor som köper sex, men vem de köper av berättas inte och generellt uppfattas kvinnliga sexköpare som en liten grupp och är inte lika synliga (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008), kvinnor tycks också i högre grad skaffa en älskare framför att *välja* prostitutioner (Skaldeman, 2008). Även Evertsdotter (2010) talar om sexköparna som män, utan att problematisera eller ta upp alternativa aktörer i sexköparrollen, som exempelvis kvinnor eller transpersoner.

Representationerna för prostitutioner verkar vara beroende av att det är män som köper sex av kvinnor (Pettersson & Tiby, 2008). Representationerna är en del av

diskursen kring sexköparna, vilket gör det svårare att se andra konstellationer som prostitutioner (Pettersson & Tiby, 2008). Exempel på ett scenario som blir svårt att uppfatta som prostitution, på grund av diskursen kring sexköparna, skulle kunna vara där en transperson säljer sex till en kvinna. Eftersom diskursen kring sexköparna konar dem som *män*, blir det svårare att tänka sig sexköparna som något annat än *män*. Samtidigt är gruppen *män* väldigt diffus då den innefattar alla som definieras som *män*, utan att ta hänsyn till skillnader mellan dem.

Den generella prostitutionsmallen verkar vara av gatuprostitutionen, där kvinnor prostituerar sig och sexköparna är anonyma män (Pettersson & Tiby, 2008). Det här förstärker den stereotypa bilden av prostitutioner som finns i samhället. Polisen menar att de prioriterar att ingripa vid gatuprostitution, där sexköparna uteslutande är män, framför andra prostitutioner vilket leder till en normering av den heterosexuella gatuprostitutionen, samtidigt som andra prostitutioner osynliggörs (Pettersson & Tiby, 2008). Sexköparna i gatuprostitutionen blir på så sätt normen för hur polisen identifierar sexköparna samtidigt som andra prostitutioner osynliggörs. Exponeringstemat blir tydligt, vad gäller prostitutioner, eftersom den prostitution som inte syns inte heller uppfattas som att den existerar (Pettersson & Tiby, 2008). Benägenheten att ifrågasätta existensen av manliga sexköpare som betalar för män eller transpersoner, kvinnliga sexköpare som betalar för kvinnor, män eller transpersoner, samt transpersoner som betalar någon för sex blir mycket högre eftersom diskursen kring sexköparna inte inkluderar de här alternativen. Män som betalar prostituerade män består av en perifer del av prostitutioner, men finns ändå med i diskursen kring sexköparna (Eriksson & Knutagård, 2005; Pettersson & Tiby, 2008). Det kontrasterar mot övriga konstellationer som nämnts ovan, men som inte återfinns i diskursen.

Huvuddragen i det här temat består av att prostitutioner, i diskursen, oftast representeras av män som köper kvinnor. Även om andra konstellationer finns så utesluts de från diskursen. Samtidigt får gatuprostitutionen agera mall för prostitutioner, vilket osynliggör de prostitutioner som hamnar utanför den mallen.

4.2 Inte homogen grupp

Ju mer vi lärt oss om män som köper sexuella tjänster desto mer komplicerad har bilden av dem blivit. Det är inte möjligt att sätta *en* etikett på mannen [...]. (Sandell et. al., 1995, s. 144)

I Forsmans och Korsells (2008) rapport heter ett av kapitlen *Mannen med flera*

ansikten och titeln syftar på att det finns fler än en sexköpartyp vilket gör det omöjligt att känna igen sexköparna som kan vara vilka som helst. Diskursens sexköpare tycks dock vara homogena såtillvida att de, nästan uteslutande, är män (Eek, 2005; Evertsdotter, 2010; Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008; Östergren, 2006).

Även om några publikationer försöker hitta egenskaper hos sexköparna som förenar dem poängteras det att de inte är en homogen grupp (Forsman & Korsell, 2008). Gemensamma drag kan finnas, sexköpare emellan, men det ger en missvisande bild att generalisera eftersom de drag som förenar några sexköpare aldrig kan gälla alla (Skaldeman, 2008). En röd tråd tycks dock vara att sexköparna ofta är män med utbildning och de har ett arbete med regelbunden inkomst (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008).

Sexköparna varierar i ålder, familjesituation, hur många gånger och hur ofta de har köpt sex och de beskrivs som "alla sorters män" (Forsman & Korsell, 2008, s. 23). Trots deras olikheter sinsemellan har de vissa likheter, såsom att hälften har en utbildning på eftergymnasial nivå och de som tillhör en högre social grupp har en större tendens att gå till prostituerade än andra grupper (Forsman & Korsell, 2008). Skaldeman (2008) menar att sexköparna är *vanliga* män från alla samhällsklasser, inkomstskikt, etniciteter och bakgrunder och de tillhör ingen speciell kategori män utan de kan vara vilka män som helst. Däremot dementerar Skaldeman (2008) inte påståendet ovan, om att en högre social grupp oftare tenderar att köpa sex. Eek (2005) beskriver de typiska sexköparna som män, i 30-45 års ålder, alltingen är de gifta eller så lever de i samboförhållande och har i snitt två barn. Som nämnts tidigare, beräknas var trettonde svensk man ha köpt sex vid ett eller flera tillfällen (Bordellen i Almedalen, 2010).

Evertsdotter (2010) delar in männen som besöker henne i två grupper. Den första gruppen består av män som är 45-65 år, befinner sig i ett långt äktenskap eller förhållande där sexet upphört, de vill samtala och umgås mer än att fokusera på sex (Evertsdotter, 2010). Beröring och närhet är viktigt och de ger mer än de får (Evertsdotter, 2010). Den andra gruppen innefattar män som är 26-35 år, de vill inte ha en stadig relation eller så saknar de tiden för ett förhållande, de är måna om sitt yttre, verbala och trevliga, det är ett aktivt val när de betalar för sex, de håller tiden och pratar inte mer än nödvändigt (Evertsdotter, 2010). Östergren (2006) beskriver sexköparna i mer generella termer som män mellan 18-65 år där vissa enbart vill ha sex medan andra har mer känslomässiga behov de önskar att tillfredsställa. Sexköpare

kan vara alltifrån familjefäder till studenter och allt däremellan (Östergren, 2006).

Vad gäller sexköparnas utbildning, arbetssituation och ekonomiska förutsättningar så avviker de inte från normerna i samhället (Forsman & Korsell, 2008). Däremot bär de ofta på skuld- och skamkänslor, som ofta formats i ung ålder, och den aspekten tycks avvika från samhället i stort (Forsman & Korsell, 2008). Hälften av de sexköpande männen lever i ett samboförhållande medan andra halvan lever ensamma, drygt en tredjedel har barn och det vanligaste är att sexköpen äger rum på vardagarna runt lunchtid eller efter arbetets slut (Forsman & Korsell, 2008).

Sammanfattningsvis verkar det som att sexköparna är svåra att bunta ihop och göra förenklade bilder av. De kan vara precis vilka som helst, och återfinns i alla samhällsskikt, även om de som har det bättre ställt ekonomiskt dominerar.

4.3 Maktaspekten

Sexköp handlar om makt att få andra människor att utföra extrema tjänster. Makt att kontrollera en annan människa. (Eek, 2005, s.90)

Att titta på sexköparna utifrån ett maktperspektiv är viktigt eftersom den begränsade information som finns om dem ofta involverar den makt de har i förhållande till de som prostituerar sig. Vidare så kan maktaspekten ses utifrån ett mikroperspektiv, där individen är i fokus, eller via ett makroperspektiv, där staten och samhället blir överordnat. På mikronivån tycks det vara sexköparna som har makt (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008). Tolkas maktaspekten däremot på makronivå, så har de makt som kan definiera vad som ska anses vara en avvikande sexuell praktik där bestraffning i form av böter eller fängelse ingår (Pettersson & Tiby, 2008). Dock är riskerna sexköparna tar inte speciellt höga, med tanke på hur få sexköpare som faktiskt lagförs. Mellan 2002-2008 har 202 personer lagförts för brott mot sexköpslagen (Prostitutionsenheten, 2009). Ur makroperspektivet kan alltså sexköpslagen ses som överordnad sexköparna och även samhällets stigmatisering av dem kan ses som en maktfaktor.

Kulick (2005) och Östergren (2006) utgår enbart från makroperspektivet och menar att sexköparna är en stigmatiserad grupp långt ner på samhällshierarkin. Sexköpare utmålas ibland som ”perversa typer” som brutit mot den svenska jämställdhetsdiskursen och hamnar utanför diskursen om vad som är socialt och kulturellt accepterat, samtidigt som det skapar ett innanför för de som inte köper sex (Kulick, 2005). Enligt det här perspektivet stigmatiseras sexköparna och hamnar i ett utanförskap, som inte är självvalt, där deras ohämmade sexualitet gör andras

sexualitet *normal* (Kulick, 2005). Den här förklaringsmodellen gör sexköparna till offer. Östergren (2006) menar att: ”Sexköparen befinner sig för närvarande på botten av den svenska sexhierarkin” (s. 307). Dessa åsikter, om sexköparna och den makt de har, avviker dock från övriga författare. Östergren (2006) för fram att sexköparna anses perversa och på grund av att sexköpslagen antogs straffas de för sina handlingar. Östergren osynliggör samtidigt mikroperspektivet eftersom det uteslutits från hennes resonemang kring sexköparnas maktposition.

Eek (2005) har tittat närmare på makten som utövas i sexköpsögonblicket, där sexköparna betalar för de tjänster som de efterfrågar, vilket visar hur sexköpare behandlar de som prostituerar sig. Det här går hand i hand med tankarna om att sexköp innebär en: ”bakåtsträvande syn på jämställdhet, sexualitet och kön” (Eek, 2005, s. 88).

Den som har ekonomisk trygghet att välja om denne vill prostituera sig eller inte, hamnar i överläge över den som inte har samma ekonomiska möjligheter att göra ett *fritt val*, opåverkat av ens ekonomi (Eek, 2005). Däremot är det ovanligt att sexköparna ser sitt egna ansvar i sexköpssammanhang (Eek, 2005). Det är sexköparnas krav som styr efterfrågan och de använder pengar som medel för att påverka vilka prostitutioner som har en marknad. Kvinnorna avhumaniseras när sexköparna använder sina fantasier som drivkraft då det inte tycks finnas några spärrar att skilja på verklighet och fantasi (Eek, 2005). Sexköparna får makt genom deras ekonomiska position och deras behov av att hävda sig, genom de övergrepp som sexköpen innebär, är en gemensam nämnare för en del sexköpare (Skaldeman, 2008). Skaldeman (2008) kopplar ihop mäns strävan efter makt med att betala för sex, samtidigt som hon konstaterar att även om det finns kvinnliga sexköpare så tycks de föredra att skaffa sig en älskare.

Sexköparna kan forma sexköpsögonblicket helt efter egna önskemål och det finns en längtan hos vissa att relationen till dem som prostituerar sig ska anta en relationsliknande form där exempelvis betalningen ska ske diskret (Forsman & Korsell, 2008) för att inte bryta illusionen av ett parförhållande. Många sexköpare menar att det skulle vara fruktansvärt om de fick en känsla av att kvinnan kände olust och en sexköpare säger: ”Det känns ibland fel när kvinnan har varit ointresserad eller inte har tyckt om det” (Forsman & Korsell, 2008, s. 42). Det här är ett tydligt exempel på den makt sexköparna har i och med att de som prostituerar sig måste leva upp till förväntningarna och önskningarna om illusionen att sexköparna har sex med sin ”flickvän” (Ekman, 2010; Pettersson & Tiby, 2008). Det gäller att de som

prostituerar sig är tydliga med att de njuter. Njuts det inte, så är det mer ekonomiskt hållbart att spela teater, för att se till att sexköparna lämnar dem som nöjda kunder vilket ökar chanserna till att de återvänder. Förr kunde sexköparna begära tillgång till en människas kropp, idag begär de även tillgång till kroppens själ, hela *jaget* (Ekman, 2010). Detta görs genom att sexköparna har möjlighet att betala för hela illusionen av att *ha* en flickvän.

Ekman (2010) är skeptiskt till att använda ordet *sexköp*, där handlingen består av att en betalar och en blir köpt, eftersom relationen innehåller många nivåer vilka reduceras till något abstrakt när ordet *sexköp* används. Ekman (2010) argumenterar:

Reflektera över den fras vi använder för att beskriva det som sker i prostitution: *hon säljer sex till honom*. Vad säger detta oss? Sexet hänger och dallrar mitt emellan de två personerna, som om det var något fullständigt frikopplat, en produkt som hon råkade vara i besittning av. Och därmed döljs relationen mellan Göran och Miriam, maktrelationen görs till ett statiskt ting, omöjligt att förstå. Den ”sexuella tjänsten” – sexet som vara – är konvertibel i valuta, utbytbara på marknaden och därför accepterad [...]. (s. 93)

Evertsdotter (2010) har en avvikande åsikt vad gäller maktaspekten och menar att det finns sexköpare som inte respekterar kvinnor, men förklarar att dessa män finns överallt. De som prostituerar sig är de som begär ersättning och således är det de som har makten i den relationen, resonerar hon (Evertsdotter, 2010). Utgår en från den makt konsumenterna har idag så är det konsumenterna som bestämmer var deras pengar ska spenderas och på vad. Liknande resonemang redovisades tidigare av Ekman (2010), Forsman och Korsell (2008) samt Pettersson och Tiby (2008). Forsman och Korsell (2008) menar att det är efterfrågan som styr utbudet: ”Efterfrågan på sexuella tjänster medför att prostitution [...] aldrig dör ut utan snarare reproduceras” (s. 85). Resultatet blir att efterfrågan måste attackeras för att minska prostitutionerna som sker i Sverige.

Kulick (2005) argumenterar för att dagens diskurs kring sexköp bara synliggör en uppfattning kring sexualitet och hur den ska tillämpas, medan han vill föra fram en annan syn på sexköparna som ”de queeraste människorna i Sverige” (s. 99). Samtidigt ifrågasätter han inte att alla representationer av sexköparna, i hans artikel, är *män* som köper sex av *kvinnor* vilket osynliggör andra möjliga konstellationer. Om Kulick verkligen varit på queerjakt, så kanske det hade gett mer att fokusera på kvinnor eller transpersoner som köper sex. Kulick känns ändå viktig att inkludera på grund av sitt avvikande perspektiv i sammanhanget, men då han är lika normativ som en del andra författare, där han ser sexköparna som heterosexuella män, kan en ställa sig frågan hur queert hans perspektiv egentligen är. Kulick (2005) är en av få som

försöker ge en alternativ bild till den rådande diskursen kring sexköparna och hans text hade blivit mer användbar om perspektivet vidgats.

För att summera, så kan maktförhållandena inom prostitutioner ses utifrån olika perspektiv beroende på vem en väljer att ge agens. De som är för prostitutioner utgår ifrån ett makroperspektiv medan de som anser att prostitutioner bör bekämpas utgår ifrån ett mikroperspektiv, med undantag för Evertsdotter (2010).

4.4 Drivkrafter

[D]e flesta av mina stamkunder [...] uppger att stunderna hos mig är deras sätt att koppla av. (Eek, 2005, s. 58)

Sven-Axel Månsson framhåller att det tycks finnas fem dominerande drivkrafter bakom mäns vilja att köpa sex och de är *Fantasin om horan*, *Annorlunda sex*, *Den mjuka tröstaren*, *Sex som konsumtionsvara* och slutligen *Fantasier om en annan sorts kvinna* (Forsman & Korsell, 2008). Den sistnämnda drivkraften innebär att en del män ser på den ökade jämställdheten i Sverige som att makt har tagits på deras bekostnad, vilket kan leda till sexköp där mannen får utlopp för sina fantasier om en undergiven kvinna (Forsman & Korsell, 2008). En vanlig drivkraft hos de sexköpare som har ett förhållande, är att de köper sex för att få spänning, bekräftelse eller på grund av att de har ett dåligt sexliv med sin partner (Forsman & Korsell, 2008). Medan de som lever ensamma istället söker närhet i kombination med sällskap och en del slutar att köpa sex när de har en partner (Forsman & Korsell, 2008).

Sexköparnas självbedrägeri består i att de köper lögnen om att kvinnorna väldigt gärna vill ha sex med dem (Skaldeman, 2008). Sexköparnas drivkrafter kan vara många och varierande beroende av vem som tillfrågas, men några gemensamma nämnare kan vara att de vill ha närhet till en annan människa, att de inte har sex med sin partner eller att de har önskningar som avviker från normen vilka de vill leva ut med någon som prostituerar sig (Skaldeman, 2008). En del sexköpare är på flykt från verkligheten och kanske känner de ett tomrum vilket deras drivkraft gör allt för att fylla med något (Forsman & Korsell, 2008). Detta något blir ibland att gå till de som prostituerar sig, vilka blir ett substitut för tomrummet eller resultat av verklighetsflykten (Forsman & Korsell, 2008). Det här går i linje med hur de som prostituerar sig beskriver sina manliga kunder. Sexköparna förklaras ha ett känslomässigt behov, snarare än ett sexuellt, och beskrivs ofta som sårbara eller att de kommer för att ha den typ av sex som de skäms för (Östergren, 2006).

En annan form av drivkraft, när sexköpet redan är ett faktum, kan vara priset.

Vissa väljer billigare alternativ, som de utländska kvinnorna tillgodoser, medan andra gärna betalar lite mer då de tycker att kvaliteten blir högre (Forsman & Korsell, 2008). En av tio sexköpare väljer alltid en svensk kvinna, samtidigt som en av tre alltid köper utländska kvinnor, och 85 procent av sexköparna väljer utländska kvinnor minst varannan gång (Forsman & Korsell, 2008). De som väljer svenska kvinnor anger som skäl att de är mer säkra på att de kvinnorna jobbar i egen regi än vad de kan vara med utländska kvinnor som kanske är utsatta för människohandel (Forsman & Korsell, 2008). De som ändå köper utländska kvinnor menar att utbudet och spänningen är större, samtidigt som priset är lägre (Forsman & Korsell).

En avvikelse från huvuddragen i det här temat är att sexköparna skulle ha en biologisk grundsyn som innebär att de ser på *män* och *kvinnor* olika och därför inbillar sig att behoven mellan *könen* skiljer sig åt (Eek, 2005). Männens förväntas ha en starkare sexualdrift än kvinnorna. Evertsdotter (2010) menar att *män* generellt har behov och begär som är otillfredsställda och de kommer till henne för deras sexdrifts skull: ”de här männen har en sexdrift som de måste få utlopp för” (s.23). Att även kvinnor och transpersoner har en sexdrift framgår inte och således inte heller hur de ska få utlopp för sina sexdrifter. (Det här stycket hade kunnat placeras under *Sexualitet*, men då det handlar om sexualitet som drivkraft återfinns det här).

Temat *Drivkrafter* har reflekterat över vad det är som gör att sexköpare agerar som de gör. Samtidigt har det tydliggjorts att sexköpare, i vissa fall, har ett känslomässigt tomrum som de försöker fylla med något, där prostitutioner kan komma in i bilden.

4.5 Sexualitet

Män måste ta ansvar för sina sexuella handlingar och inte acceptera myten om den manliga könsdriften, och ifrågasätta det tankesätt som fortfarande innebär att det är okej att köpa en annan människa för pengar. (Eek, 2005, s.106)

Diskursen kring sexköparna visar tydligt att kvinnors och transpersoners sexualitet inte uppfattas på samma sätt som mäns, på grund av att de inte ges möjligheten att betala någon för att få sina sexuella behov tillfredsställda. Sexköparna är inte kvinnor, transpersoner eller några andra enligt diskursen kring sexköparna, trots att åtminstone kvinnor finns representerade som möjliga sexköpare i *verkligheten*.

I Petterssons och Tibys (2008) studie framhålls att manliga sexköpare kan vara homosexuella eller heterosexuella, medan bisexualitet lämnas utanför resonemanget tillsammans med kvinnliga sexköpare eller transpersoner som köper sex. Sexköparna som är heterosexuella lever ofta homosociala liv och verkar vara rädda för att närma

sig kvinnor på ett jämställt sätt, vissa påstår att de är slavar under sin sexualitet och inte kan hjälpa det som sker i sexköpsögonblicket (Eek, 2005). Svenska sexköpare har alltså svårt med jämställdhet och det är problematiskt för dem att ta ansvar för sin sexualitet (Eek, 2005). Berättelser om sexköparna går emot bilden av den heterosexuelle mannen som någon som alltid är i kontroll, sexuellt dominant och potent (Östergren, 2006).

Evertsdotter (2010) berättar att män besöker henne av olika anledningar och de exempel som nämns är att de kanske har en partner men där beröring, närhet och sex inte förekommer, eller så är det på grund av spänningen eller att de vill förverkliga en fantasi samtidigt som andra sexköpare helt enkelt är sexfixerade. Betoningen är på att det inte finns en given mall för hur sexköparna är. Deras avsikter kan vara att få förnyade sexupplevelser, intimitet, närhet, enkelt sex eller att de är sexmissbrukare (Forsman & Korsell, 2008). Det är inte heller ovanligt att sexköparna varit med om traumatiska upplevelser tidigt i livet där känslorna blir för svåra att hantera och istället sexualiseras (Forsman & Korsell, 2008). En del sexköpare anger i polisförhör att sexet har blivit ett tvångsmässigt beteende och att sexmissbruket är något de önskar få hjälp med (Forsman & Korsell, 2008).

Undantagen, från normen av sexköparna, utgörs av de fåtal män som köper sex av män och anledningen till att kvinnor eller transpersoner inte ses som potentiella sexköpare förblir obesvarat. Kanske har människor en mer sexualliberal syn på den manliga sexualiteten (Pettersson & Tiby, 2008) vilket gör det lättare att tänka kring konstellationer som fokuserar på den manliga sexualiteten. Att sexköpare nästan uteslutande presenteras som män i diskursen (Pettersson & Tiby, 2008) kanske har ett samband med att mäns sexualitet inte är tabubelagd på samma sätt som kvinnors och transpersoners sexualitet. Hur sexualitet konstrueras inom olika diskurser kan vara centralt i frågan om vad som tolkas och uppfattas som sexköp. Eriksson och Knutagård (2005) är de enda som tar upp män som köper män i homosexuella prostitutioner, men trots att de tar upp ett minoritetsperspektiv, vilket ska uppmuntras, så osynliggör författarna de kvinnliga sexköparna genom att inte nämna dem.

De kvinnliga sexköparna finns (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008), men kanske väljer kvinnor att betala med andra medel än pengar, där exempelvis kläder, restaurangbesök, droger eller resor kan utgöra alternativa betalningsmedel. Kanske väljer kvinnliga sexköpare att köpa sex utomlands, hellre än på hemmaplan. Dock är det här bara hypoteser, utan

verklighetsförankring, eftersom publikationerna inte granskar dessa möjligheter. Om det skulle vara så att kvinnliga sexköpare i större utsträckning betalar med andra medel än kontanter, samtidigt som diskursen framhåller att sexköpare betalar med pengar, skulle det kunna leda till dissonans som består i att kvinnliga sexköpare då osynliggörs mer än om de betalade med kontanter. När exempelvis en gymnasieelev bestämmer sig för att byta sex mot en ny jacka så ser hen det kanske inte som prostitutioner eftersom representationen av de som prostituerar sig antyder att de får betalt i pengar och framförallt återfinns i gatumiljö (Pettersson & Tiby, 2008). Exemplet belyser samma grundidé som när den hypotetiska kvinnliga sexköparen, i exemplet ovan, betalar för sex med annat än pengar. Vidare så konnoterar sexköpare en aktiv sexualitet och då kvinnor, historiskt sett, inte har haft tillgång till en egen sexualitet kan det antas vara mer tabubelagt att tala om kvinnor som sexköpare.

Sandell et. al. (1995) har intervjuat 40 sexköpare och utifrån deras berättelser om sina sexuella bakgrunder och erfarenheter har framförallt fem teman framträtt som bildat fem kategorier: *Allkonsumenterna*, *Relationsundvikarna*, *Kompletteringsköparna*, *Relationssökarna* och *De refuserade* (s. 241-242). För att få fram dessa kategorier har sexköparna delat med sig av sin sexuella historia:

Det finns ett talesätt som säger: "Berätta vem du umgås med, så ska jag tala om vem du är." Vi skulle kanske kunna säga: Berätta om ditt sexuella nätverk och vi ska tala om "hur du har haft det..." (Sandell et. al., 1995, s. 241)

Citatet visar hur de arbetat med sexköparna och hur sexköparnas sexuella bakgrund förhoppningsvis har kunnat hjälpa dem att få ett sammanhang till sina beteenden, förstå sig själva bättre och kunna arbeta med sig själva på ett konstruktivt sätt. Det görs för att sexköparna ska kunna komma ifrån destruktiva mönster, där sexköp är ett exempel.

Kulick (2005) avviker från diskursen och menar att sexköparna problematiseras och stigmatiseras på grund av att de gör skillnad på kärlek och sex, istället för att uppfatta dem som sammanlänkade i sina relationer med andra. Eventuellt har Kulick inte fått ta del av de sexköpare som enbart är ute efter "girlfriend experience" (GFE) som Ekman (2010) förklarar närmare. Kanske var det inte så vanligt bland sexköpare år 2005, när Kulicks text publicerades, men idag består GFE av en hel industri över hela världen (Ekman, 2010). Ekman förklarar fenomenet: "Girlfriend experience innebär att mötet ska likna en parrelation så mycket som möjligt – det ska kyssas, ätas middag och konverseras utöver samlaget. [...] Hela kvinnans jag ska vara tillgängligt." (s. 107). Återigen är det efterfrågan som styr utbudet och alltså verkar

det som att männen på eget initiativ gärna köper GFE för att få hela illusionen om en partner. Dock är det aldrig fråga om ett ”förhållande” på lika villkor, utan ett förhållande där den som betalar ser till att få det den anser sig ha ”rätt” till.

Dodillet (2009) för fram liknande resonemang som Kulick, då hon argumenterar att det egentligen inte är något fel med att vara sexköpare, men när samhällen moraliserar, och har äktenskapligt sex som utgångspunkt, blir sexköparnas sexualitet förlagd till stigmatisering. Sexualitetsnormen i Sverige är förankrad i ett ideal som samtidigt stänger ute allt som inte går i linje med det idealet. Dodillet (2009) ger tre fokustips till den som vill bli fri från förtryck och normer kring sexualitet: att erkänna maktstrukturernas närvaro, synliggöra sexualitetens olika uttryck och avmoralisera sexualiteten. Att dessa tre även leder till att en blir positivt inställd till sexköp i stort, verkar vara tesen som Dodillet driver.

Precis som temat *Maktaspekten*, kan *Sexualitet* belysas på olika sätt och från olika synvinklar, beroende på vilka åsikter en önskar att synliggöra. Dodillet (2009) och Kulick (2005) har valt att peka på sexköpsmotståndarna som moralister, utan att ta sina resonemang några varv till och exempelvis titta närmare på vem som formar sexköpsögonblicket och hur själva sexet ser ut: penetrerande, analt, oralt, vem som tillfredsställs på vems villkor och så vidare. Westerstrand (2008) pekar på hur heterosexuellt sex vanligen ser ut med en penetrerande penis och en mottagande vagina. Eftersom sexköpskontexten oftast är av heterosexuell karaktär med en betalande man, kan det vara intressant att diskutera hur sexakten ser ut. Vidare, så är normerna för *könen* olika för kvinnor och män, där kvinnan splittras och mannen hålls samman (Westerstrand, 2008). Hur detta går till är inte helt enkelt att greppa, men tanken är att en sexuell och en reproduktiv tillgänglighet blir två skilda saker inom kvinnan, medan de hålls samman som en enhet hos mannen (Westerstrand, 2008). Kvinnor och män tycks vara konstruerade olika, i de diskurser som finns om *kön*, *genus* och sexualitet, och de diskurserna kan aldrig vara frikopplade från diskursen kring sexköparna. *Kön*, *genus* och sexualitet befinner sig inom egna diskurser och makthierarkier, samtidigt som de länkar samman med en mängd andra diskurser. Således blir det svårt att hitta andra element i prostitutioner än rent maktmässiga, där den betalande parten per automatik blir den överordnade.

Sexualiteten är en konstruktion, likt *kön* och *genus*, vilket innebär att betydelsen av exempelvis kvinnors, transpersoners och mäns sexualitet kan ändras med tid och rum. I diskursen om sexköparna, tycks den manliga sexualiteten vara i fokus, då sexköparna porträtteras som män, oavsett om det rör sig om homosexualitet eller

heterosexualitet. Sexköpande kvinnor osynliggörs nästan helt, trots att de nämns i inledningen till en del av de analyserade böckerna. Om osynliggörandet korrelerar med att kvinnors och transpersoners sexualitet är mer tabubelagd, än mäns sexualitet, ges det inga konkreta svar på.

4.6 Förändringspotential

Det måste finnas en möjlighet för män med erfarenhet av sexköp att komma tillrätta och inse sina övergrepp. (Eek, 2005, s.77)

Efter sexköpslagen tycks sexköparna ha minskat sina sexköp, eller så har den bidragit till att de köper utomlands istället för på hemmaplan (Forsman & Korsell, 2008). Samtidigt tycks inte lagen ha förändrat sexköparnas attityder, även om de blivit försiktigare, dock väljer vissa att köpa sex i mindre omfattning än tidigare (Forsman & Korsell, 2008). Sexköpslagen tycks ha haft en normativ verkan på sexköparna då svenskars benägenhet att köpa sex utomlands har minskat (Skaldeman, 2008), även om attityderna inte tycks ha ändrats nämnvärt bland dem. Att efterfrågan påverkar utbudet råder det inget tvivel om: ”kvinnorna skulle inte bli prostituerade om inte männen fanns” (Forsman & Korsell, 2008, s. 41) och här blir det tydligt att sexköp är negativt för jämställdheten och efterfrågan måste attackeras. För att jämställdhet ska uppnås mellan kvinnor, transpersoner, män och andra så gäller det att få ett slut på prostitutioners existens då de består av makthierarkier där sexköparna hamnar i toppen och de som prostituerar sig i botten. I de allra flesta fallen handlar prostitutioner i Sverige om att män som har en hög, ekonomisk position betalar för kvinnor i samhällets periferi, där kvinnorna, i de fall där de inte är svenska, ofta kommer från marginaliserade länder i Europas utkant (Forsman & Korsell, 2008). Jämställdhet och jämlikhet är därför sammanlänkade, precis som prostitutioner är ihopkopplade med makthierarkier.

Om sexköparna bara ses som sexköpare och inte som någonting annat, utanför den ramen, så försvinner förändringspotentialen. Därför är det viktigt att sexköparna ges en möjlighet att se sig själva som något mer än sexköpare, för att kunna förändra sig (Eek, 2005). Att köpa sex blir som en genväg som används, istället för att gå på djupet med hela sin livssituation (Sandell et. al., 1995). Där strävan exempelvis kan vara ett bejakande av hela sitt känsleregister. Det prostitutioner har att erbjuda, är i bästa fall lindring på kort sikt, men det kan aldrig vara tal om någon långsiktig lösning (Sandell et. al., 1995). Det har varit vida känt hur kvinnor inom prostitutioner far illa, men även männen i prostitutionssammanhang är förlorare på många plan

(Sandell et. al., 1995). En del strategier föreslås för att män ska minska sina sexköp, eller helt sluta att konsumera sex, och en viktig aspekt är att socialtjänsten bör erbjuda både vård och stöd som är anpassade till den enskilda individen (Sandell et. al., 1995). Det har dock visat sig att män ofta söker hjälp för annat än just sexköpen, eftersom de inte anser att det är ett problem som kräver behandling (Sandell et. al., 1995).

Kulick (2005) för återigen fram en alternativ syn, där han menar att störningar inte behöver ligga bakom sexköparnas beteenden. Kulick (2005) lägger istället tyngd på sexköp som en handling, som borde hållas isär från personlighetsstörningar: ”Vad jag speciellt vill poängtera är att den här typen av diagnostisk typologi inte lämnar något utrymme för att någon kan betala för sex utan att på något sätt vara psykiskt störd” (s. 85). Det vissa väljer att diagnostisera som exempelvis sexmissbruk, väljer Kulick (2005) att se som ett ”socialt fenomen” (s. 90). Jämställdhetsdiskursen anklagas för att minimera sexköparna till konstruktioner, som tycks vara i behov av hjälp och behandling, istället för att se dem som fullt fungerande individer med egna sexuella preferenser, menar Kulick (2005). Här ses sexköp som en sexuell preferens, men Kulicks (2005) tes går emot de sexköpare som exempelvis betalar för illusionen om en flickvän (Ekman, 2010) och exempelvis kräver att betalningen ska ske diskret. Om sexköp skulle vara en sexuell preferens, som Kulick (2005) argumenterar, innebär det att själva betalningen skulle vara det som skiljer sexköp från andra sexuella preferenser, eftersom betalningen då skulle uppfattas som central i den här sexuella preferensen. När det då finns sexköpare som säger att de har en önskan om att betalningen ska avklaras fort och diskret (Skaldeman, 2008), går inte bilden ihop. Drivkrafterna måste vara av ett annat slag, än den sexuella preferensen, och kanske är det maktaspekten som ska anses tongivande i sexköpsögonblicket.

Huvuddragen i det här temat visar hur sexköp kan resultera i negativa konsekvenser för sexköparna. Det beror på att vissa sexköpare inte har kontakt med sina känslor. Istället för att exempelvis bejaka känslor av sorg, sexualiseras känslorna och kan utmynna i sexköp. Förändringspotential finns hos sexköpare, men de söker ofta hjälp för annat än själva sexköpet och det gäller här för myndigheter att vara lyhörda för att kunna remittera dem vidare till rätt instans.

5. Reflektioner

Nu när uppsatsen börjat närma sig sitt slut, tycker jag mig se hur diskursens beskrivning av sexköparna ger en närmast normativ bild av svenska män från medelklassen. Sexköparna är synliga på ett sätt, samtidigt som de är osynliga, eftersom det inte går att säga ”Så här ser en sexköpare ut!”. I diskursen är sexköparna män med god inkomst, ett fast arbete och utbildning vilket föranleder tankarna till *hegemoniska maskuliniteter*, vilket Connell (1995) myntade. Connells (1995) teorier har blivit ifrågasatta och omformulerade sedan dess, men det vore intressant att koppla ihop sexköparna med hegemoniska maskuliniteter, eftersom de kan ses som ideal över vad män bör sträva mot även om de kanske inte når hela vägen. Det finns likhetstecken mellan hegemoniska maskuliniteter och diskursens representationer av sexköparna. Kopplingen antyder att sexköparna kanske inte är stigmatiserade trots allt, på grund av länken till hegemoniska maskuliniteter. Sexköp kan ses som en handling, eller som en del av en persons många identiteter. En sexköpare är inte en sexköpare i ett kontinuum, utan oftast är de en rad andra saker och innehar många olika identiteter parallellt.

Sverige är heteronormativt och det tar sig uttryck på många sätt. Heteronormativiteten finns överallt, i lagstiftning, reklam, TV-program, dagspress, böcker, resebranschen och singelträffar, för att nämna några. I sammanhanget kan det vara viktigt att titta närmare på heteronormativiteten i samhället, eftersom det vore märkligt om den inte skulle sätta sina spår i hur diskursen kring sexköparna ser ut. Det tycks som att heteronormativiteten har satt sina spår just i prostitutioner, eftersom de vanligaste konstellationerna är att män köper sex från kvinnor som prostituerar sig (Eek, 2005; Evertsdotter, 2010; Forsman & Korsell, 2008; Kulick, 2005; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008; Östergren, 2006). Heteronormativiteten är en viktig aspekt att titta närmare på, eftersom män exempelvis har högre ekonomisk makt än kvinnor (Statistiska centralbyrån, 2010) i dagens Sverige. Då Sverige är heteronormativt är det oundvikligt att den aspekten även påverkar hur sexualitet konstrueras för *kvinnor* och *män*. Sexualitetens konstruktion, med en dominerande, manlig sexualitet, återspeglar även det som sker inom många prostitutioner med män som betalar kvinnor.

En del utmålar sexualiteten som något privat, som *vanligen* sker mellan två människor. Det har dock ingen verklighetsförankring, eftersom sexualiteten tar sig uttryck ur samhällets maktstrukturer (Gemzöe, 2005). Gemzöe menar att ”denna [patriarkala] kultur, som uttrycks tydligast i pornografin, är sex förknippat med

manlig dominans och kvinnlig underkastelse. Mäns sexuella behov är allenarådande och sexuellt våld mot kvinnor är accepterat” (2005, s.97). Prostitution skulle kunna ses som en symbol för mäns makt över kvinnor. Samtidigt som män har makt över sin egen sexualitet, äger de även kvinnors sexualitet (Connell, 1995; Gemzöe, 2005). Prostitutionsens blotta närvaro blir ett offentligt erkännande: kvinnans sexualitet är inte hennes egen, utan mannens (Gemzöe, 2005). Relationsformen, med män som har makt över kvinnors sexualitet, är en djupt rotad konstruktion, och för att ändra den behöver kvinnor skapa ett eget uttrycksmedel för sin sexualitet (Gemzöe, 2005). Då sexköparna består av en klar majoritet män, som betalar för kvinnliga prostituerade (Nik-khakian, 2010), blir *kön*, *genus*, sexualitet och makt viktiga aspekter att belysa. Speciellt vid resonemang om prostitutioner, där sexköparna oftast är män.

6. Avslutande diskussion

Den här diskussionen bygger på huvudsyftet med uppsatsen, att synliggöra sexköparna i dagens Sverige, samt på de tre delsyftena: åskådliggöra de som inte finns i diskursen men som återfinns i *verkligheten*, hur efterfrågan styr utbudet och vem som har makt i sexköpsögonblicket. Det som framkommit i analysen kommer redovisas för enligt ovanstående ordning. Huvudsyftet diskuteras inledningsvis, följt av delsyftena.

Motståndarna av sexköpslagen pekar på att anhängarna av den är moralister (Nik-khakian, 2010). Kanske skulle det perspektivet bli tydligare om det inte vore för att en klar majoritet av sexköparna i Sverige är män (Eek, 2005). Jag menar, att strukturerna i samhället blir överordnade moralen, i frågan om vad som blir av vikt när en är för eller emot sexköpslagen. Hypotetiskt, om en tredjedel av sexköparna var kvinnor, en tredjedel män och sista delen transpersoner, eller de som inte vill identifiera sig efter *kön/genus*, skulle det bli mer problematiskt att belysa maktaspekten som grund till prostitutioner. I dagens Sverige är dock majoriteten av sexköparna män, som köper sex av kvinnor. Det kan kopplas ihop med vilken typ av sexualitet en tillskrivs, aktiv eller passiv, samt vilken maktposition en har i samhället. Lek med tanken att alla är jämställda och jämlika ekonomiskt och hade lika värde oavsett *kön*, *genus*, religion, nationalitet, språk, etnicitet, ålder och funktionsnedsättning. Kanske skulle det då inte finnas diskurser kring *prostitutioner* och *sexköpare* överhuvudtaget. Kanske skulle prostitutioner och sexköpare inte finnas i den svenska verkligheten, om det var jämställt och jämlikt mellan alla, oavsett individuella karaktärsdrag eller bakgrund.

Diskursanalysen proponerar att sexköparna kan vara vilka män som helst, utan att kvinnor, transpersoner eller några andra inkluderas som potentiella sexköpare. Om alls, så nämns de kvinnliga sexköparna flyktigt (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008) och det enda en egentligen fått veta är att kvinnorna är i minoritet och inte behandlas närmare i publikationerna då information om dem saknas. Gränsen mellan vad sexköpare är i diskursen och vad sexköpare är i *verkligheten* är ambivalent. De kvinnliga sexköparna nämns, men de inkluderas aldrig i texterna. Det finns en inkonsekvens mellan diskursen och vad som faktiskt sker i *verkligheten*. Motsägelsen är intressant, och den får en att förstå hur diskurserna som formas inte alltid är samstämmiga med *verkligheten*.

6.1 Åskådliggöra de sexköpare som *finns*

Uppsatsen har utgått ifrån att *kön* och *genus* är sociala konstruktioner, liksom sexualitet och hur en ska åtrå vissa objekt på speciella sätt. Det influerar hur människor uppfattar sig själva och andra, samtidigt som det styr hur ens handlingar ser ut. Diskurserna styr hur människor socialiserar med varandra och på vilka sätt. Diskursen kring sexköparna har visat att vissa representationer av sexköparna gör det lättare att se dem på ett visst sätt, samtidigt som det blir förhållandevis omöjligt att tänka kring dem på andra sätt.

Pettersson och Tiby (2008) tar upp ett exempel med en gymnasieelev som prostituerar sig för 100 kronor per timme och inte ser det som prostitution på grund av att representationerna för vad en som prostituerar sig *är* styr över vilka som uppfattas som någon som prostituerar sig. Eleven kanske utlyser sina tjänster på internet och själv bestämmer vem som ges tillträde, vilket är en situation som inte hittats i diskursen. Då scenariot inte upptas, av diskursen, försvårar det för eleven att se sig som en person som prostituerar sig. Består diskursen kring de som prostituerar sig av representationer av någon i gatumiljö som prostituerar sig för vem som helst för pengar, blir det långsökt för eleven att se sig själv på det sättet. Det här resonemanget gäller även kvinnliga sexköpare, eller transpersoner som köper sex, där de med stor sannolikhet inte ses som sexköpare på grund av vad diskursen berättar om *sexköparna*. Om diskursen hade innehållit representationer av kvinnor, som köper sex av kvinnor, skulle den underlätta för det scenariot som en möjlig *verklighet* att tänka kring och förstå som *verkligt*. Som diskursen ser ut idag, kan den ses som ett verktyg som styr vad som blir möjligt/omöjligt att tänka, uppfatta och omsätta i

handling. Detta beroende av vad som inkluderas, eller exkluderas, i diskursens representationer.

Gatupstitutionen tycks användas som mall för alla typer av prostitutioner (Pettersson och Tiby, 2008). En mall som samtidigt osynliggör andra prostitutioner, vilket leder till att kartläggning, kunskap och synen på vilka som är eller kan vara potentiella sexköpare, och vem som inte kan det, blir skev. Min poäng är, att så länge diskursen kring sexköparna *könar* dem som män, som köper i gatumiljö, innebär det att hela *sanningen* inte förs fram. Således ges en falsk bild av vilka sexköparna är i diskursen kring dem.

6.2 Utbudet beror på efterfrågan

Att människor prostituerar sig beror på att det finns en efterfrågan av prostitutioner. Utan en efterfrågan, skulle sexuella tjänster inte utlysas (Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008). Det vore konstruktivt att ändra fokus på allvar, från de som prostituerar sig till sexköparna, och öka förståelsen kring sambandet mellan efterfrågan och utbud. Utan efterfrågan, inget utbud (Forsman & Korsell, 2008; Sandell et. al., 1995). Ekvationen blir inte svårare än så. Därför vore det angeläget att fokusera exklusivt på sexköparna.

Den här uppsatsen har utgått ifrån perspektivet att prostitutioner varken gynnar sexköpare eller de som prostituerar sig, varken på kort eller lång sikt. Därför bör prostitutioner motverkas och förebyggas. De som prostituerar sig får fortfarande utstå skuld, skam och stigmatisering, medan sexköparna är relativt osynliga. De är osynliga, om de ställs i relation till hur synliga de som prostituerar sig är.

I Sverige, där sexköpslagen varit verklighet sedan 1999, är det betänksamt att inte flertalet publikationer finns, som uteslutande fokuserar på sexköparna. För att stävja prostitutioners existens, blir det tydligt att fokus måste ligga på förebyggande arbete. Framförallt i form av att arbeta med unga och normer, samt arbeta mot attitydförändringar till prostitutioner och sexköp.

6.3 Belysa maktaspekten

Diskursen kring sexköparna reproduceras genom den här studien, eftersom den bidrar till att män, som redan är synliga i diskursen, återigen synliggörs. Detta till skillnad mot kvinnor, transpersoner eller de som inte vill identifiera sitt *kön* eller *genus*, vilka reproduceras som uteslutna från diskursen, eller som hemmahörandes i periferin av den. Studien försöker dock belysa att det finns fler konstellationer av sexköpare i

verkligheten, trots att de inte ingår i själva diskursen kring dem. Utesluts en kategori blir det svårare att tänka kring den kategorin, eftersom våra tankar möjliggörs genom hur diskursen är uppbyggd. Min förhoppning är dock att uppmärksamma diskursen för att peka på dess maktförhållanden och öka medvetenheten om dem.

Efter att ha analyserat en mängd text slår det mig att det finns en ambivalens mot att se sexköparnas görande som själva roten till att prostitutioner överhuvudtaget existerar. I sexköpsögonblicket är det sexköparna som har makt, eftersom de har kapital som en annan människa vill ta del av (Eek, 2005; Forsman & Korsell, 2008; Pettersson & Tiby, 2008; Skaldeman, 2008). Kanske är det där svaret kan finnas om varför de som prostituerar sig är så mycket lättare att ”attackera” och stigmatisera, på grund av att de inte har någon makt. Diskursanalysen visar tydligt, att trots sexköpslagens fokus, har sexköparna behållit sin anonymitet in på 2000-talet.

De som är för legaliserad prostitution drar paralleller mellan prostitutioner och vilken ekonomisk transaktion som helst. Dock, påverkas prostitutioner av *kön/genus* vilket gör det omöjligt att tala om *köpare* och *säljare* (Ekman, 2010) som aktörer och entreprenörer. Anledningen till att jag inte anser att en kan tala om *köpare* och *säljare* är på grund av att köparna, nästan uteslutande, är *män* och de som prostituerar sig är *kvinnor*.

I stället för att legalisera prostitution, och lobba för de prostituerades rättigheter att få sälja sina kroppar, borde en ifrågasätta varför kvinnor alltid återfinns längst ner i prostitutioners makthierarki. *Genus* och makt är tätt sammanlänkade, därför är det viktigt att titta på vilka sexköparna är och vilka som prostituerar sig. Först när en på allvar börjar problematisera varför prostitutioner ser ut som de gör, först då kan en positiv förändring påbörjas.

6.4 Framtida forskning

Innan diskursanalysen hade jag gissat att sexköpslagens utformning, som uteslutande fokuserar på sexköparna, skulle ha bidragit till att deras synlighet ökat i samhället. Den här studien visar att så inte har varit fallet. Det vore spännande att göra en liknande diskursanalys kring sexköparna i publicerade texter, under åren innan sexköpslagen antogs. Detta för att se på likheter och skillnader mellan pre- och postsexköpslagen. Fler dimensioner hade kunnat framträda om diskursanalysens syfte varit en genealogi eller även fokuserat på annat material såsom film, dokumentärer, dagstidningar, media, statliga kampanjer eller internetannonser.

För framtida forskning kan det vara intressant att jämföra svenska diskurser med diskurser i andra länder, där sexköp är legalt, för att studera vad som förenar och vad som skiljer länderna åt. Att jämföra Sverige med andra länder, kan ge en mer mångsidig diskursanalys med fler infallsvinklar och ett bredare perspektiv.

Den här uppsatsen har till större del byggt på information om sexköpare som har sökt hjälp eller fått bötestraff och det bidrar till att ett specifikt perspektiv framkommer. Sexköparna porträtteras som att de är i behov av hjälp och förändring. Istället hade diskursanalysen uteslutande kunnat bygga på intervjuer med sexköpare som inte mår dåligt av att köpa sex, inte problematiserar sitt beteende och tänker fortsätta med det de gör. En sådan utgångspunkt hade gett en annan analys och förmodligen med andra resultat. Dolda former av prostitutioner, är ett annat utforskat område vilket framtida forskning skulle kunna fokusera på genom att intervjua alla sorters sexköpare. Detta skulle kunna göras kvalitativt eller kvantitativt, beroende av syftet.

Den här studien har utgått ifrån att sexköp varken gynnar köpare eller de som prostituerar sig. Om framtida forskning väljer att anlägga det perspektivet, kan fokus vara på att efterfrågan måste attackeras. Det kan exempelvis göras via förebyggande arbete genom att belysa normer och arbeta med ungas attityder kring sexköp och prostitutioner.

Under rubriken *Reflektioner* tog jag upp maskulinitetsnormer, i form av hegemoniska maskuliniteter. Istället för att lägga energi på huruvida prostitutioner är bra eller dåliga och för vem, borde fokus vara mer långsiktigt. Fokus borde vara på att förändra förtryckande former av maskulinitet. Sexköp är ett praktexempel på en sådan förtryckande maskulinitetsnorm.

Referenser

- Arelas Hantverk. (2009). *Familjen Arelas hantverksida!* Hämtad 2011-12-27 från http://www.arelashantverk.se/?page_id=287
- Beauvoir, S. (1949/2008). *Det andra könet*. Danmark: Nørhaven Paperback A/S.
- Bordellen i Almedalen. (2010). *Baksidan av prostitution*. Hämtad 2011-12-27 från <http://www.bordellenialmedalen.se/>
- Butler, J. (1990/2007). *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Uddevalla: MediaPrint.
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Connell, R. W. (1995/2005). *Masculinities*. Los Angeles: University of California Press.
- Dodillet, S. (2009). *Är sex arbete? Svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 1970-talet*. Keuru Finland: Otavas Tryckeri AB.
- Eek, L. (2005). *Att köpa eller köpas – frihet och makt i sexindustrin*. Falun: ScandBook.
- Ekman, K. E. (2010). *Varat och varan. Prostitution, surrogatmödraskap och den delade människan*. Falun: Leopard förlag.
- Eriksson, N. & Knutagård, H. (2005). *Sexmänsäljer.se/x – nöje blir funktion*. Malmö: Arkitektkopia AB.
- Evertsdotter, L. (2010). *Att Sälja Sex. Lagen, debatten, attityden från mitt perspektiv*. Stockholm: Vulkan.

- Forsman, M. & Korsell, L. (2008). *Sexuell människohandel. En fråga om tillgång och efterfrågan*. Västerås: Edita Norstedts.
- Foucault, M. (1969/2002). *Vetandets arkeologi*. Lund: Arkiv förlag.
- Gemzöe, L. (2005). *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Haraway, D. (1991). *Simians, Cyborgs, and Women. The Reinvention of Nature*. Chippenham: CPI Antony Rowe.
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. Padstow: TJ International Ltd.
- Kulick, D. (2005). *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Medscinet. (2003). *Oklar könstillhörighet*. Hämtad 2011-12-27 från http://www.medscinet.se/gensvar/chapter_body.asp?cid=23
- Neumann, I. B. (2003). *Mening, materialitet, makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Nik-khakian, F. (2010). *Prostitution – ett fritt valt yrke? En annorlunda rapport*. Stockholm: Litografia Alfaprint AB.
- Pettersson, T. & Tiby, E. (2008). Skapande och återskapande av prostitution. I: Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E. (red), *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: KFS.
- Prostitutionsenheten. (2009). *24 frågor och svar om prostitution*. Hämtad 2011-12-28 från <http://stockholm.se/prostitutionsenheten>
- Ribeiro, E. S. (2010). *Människohandel och prostitution. Ur ett svenskt perspektiv*. Växjö: Davidsons Tryckeri AB.

Riksdagskansliet. (2008). *Sexköpslagen*. Hämtad 2011-12-04 från
<http://www.regeringen.se/sb/d/2593/a/116601>

Sandell, G., Pettersson, E., Larsson, J. & Kuosmanen, J. (1996). *Könsköparna. Varför går män till prostituerade?* Falun: ScandBook AB.

Skaldeman, A. (2008). *Torsksverige. Om sexslaveri i välfärdsstaten*. Halmstad: Bulls Graphics AB.

Statistiska centralbyrån. (2010). På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2010. Örebro: SCB-Tryck.

Strufve, M. *Hur minskar vi efterfrågan på sexuella tjänster?* Nationell konferens om prostitution och människohandel för sexuella ändamål, Citykonferensen, Stockholm, 15-12-2011.

Westerstrand, J. (2008). *Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking*. Uppsala: Universitetstryckeriet.

Östergren, P. (2006). *Porr, horor och feminister*. Falun: ScandBook.

1000 Möjligheter. (2011). *Ska vi byta? Sex mot.....?* Växjö: Davidsons Tryckeri AB.

TABELL 1: Olika sökord testas på bibliotek i Stockholm, Sverige.

Sökord:	Antal träffar på SUB (Stockholms universitetsbibliotek):	Antal träffar på KB (Kungliga biblioteket):
sexköp	3	0
sexköp*	18	5
könsköp	0	0
könsköp*	3	3
prostitution	875	801
prostitution*	879	826
prostitu*	936	876
prostituerad	4	4
prostituerad*	59	47

Sökningarna gjordes som 'enkel' sökning den 8:e november 2011.

TABELL 2: Publikationerna indelade efter perspektiven de utgår ifrån.

Perspektiv:	funktionalistiskt-	feministiskt-	socialt interaktions-
Dodillet	x		
Eek		x	
Ekman		x	
Eriksson & Knutagård	<i>Passar ej in under dessa perspektiv.</i>		
Evertsdotter	x		
Forsman & Korsell		x	x
Kulick	x		
Pettersson & Tiby		x	x
Ribeiro		x	
Sandell et. al.			
Skaldeman		x	x
Westerstrand		x	x
Östergren	x		

Författaren, av denna studie, har placerat in publikationerna under något eller några av de tre perspektiven på eget initiativ. Därför kan hen inte intyga att publikationernas författare skulle ha valt att bli placerade så som de placerats i tabellen ovan.